

Turist Rehberliği Alanındaki Ön Lisans, Lisans ve Lisansüstü Programların Müfredatının Teknoloji ve Dijitalleşme Açısından İncelenmesi (Investigation of the Curriculum of Associate, Undergraduate and Graduate Programs in the Field of Tour Guiding in terms of Technology and Digitalization)

* Muhammed KAVAK^a , Oktay EMİR^b

^a Anadolu University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Guidance, Eskişehir/Türkiye

^b Anadolu University, Open Education Faculty, Department of Distance Education, Eskişehir/Türkiye

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 11.08.2023

Kabul Tarihi: 16.12.2023

Anahtar Kelimeler

Turist rehberliği

Eğitim

Müfredat

Doküman analizi

Teknoloji

Öz

Türkiye turist rehberliği alanında ön lisans, lisans, tezli ve tezsiz yüksek lisans ve doktora programı olmak üzere beş farklı kademede yükseköğretim düzeyinde eğitim veren ilk ve tek ülke konumundadır. Bu çalışmanın amacı, turist rehberliği alanındaki ön lisans, lisans ve lisansüstü programların müfredatını içerik bakımından teknoloji ve dijitalleşme açısından bütüncül bir yaklaşım ile incelemektir. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'deki devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan 36 turizm rehberliği lisans programı, 23 turist rehberliği ön lisans programı, 10 tezsiz ve 22 tezli yüksek lisans ile 3 doktora programının müfredatı içerisinde teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin mevcut durumu ortaya çıkarılmıştır. Nitel bir araştırma yöntemi olan doküman analizi ile mevcut programların içeriği incelenmiştir. 5 tema altında toplanan dersler *Turist Rehberliğinde Güncel Yaklaşımlar, Sosyal Medya, Dijital Okuryazarlık, E-Ticaret ve Turist Rehberliğinde Teknoloji Kullanımı ve Dijitalleşme* şeklinde belirlenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin verilen derslerin toplam dersler içerisinde oranının sınırlı olduğu tespit edilmiştir.

Keywords

Tour guiding

Education

Curriculum

Document analysis

Technology

Abstract

Türkiye is the first and only country to offer higher education in the field of tour guiding at five different levels: associate, undergraduate, thesis, non-thesis and doctoral programs. The aim of this study is to examine the curricula of associate, undergraduate and graduate programs in the field of tour guiding with a holistic approach in terms of technology and digitalization. For this purpose, the current status of courses on technology and digitalization in the curricula of 36 tour guiding undergraduate programs, 23 associate degree programs, 10 non-thesis and 22 thesis master's programs and 3 doctoral programs in state universities in Türkiye was revealed. The courses collected under 5 themes were determined as Current Approaches in Tour Guiding, Social Media, Digital Literacy, E-Commerce and Technology Use and Digitalization in Tour Guiding. According to the findings of the study, although the proportion of courses on technology and digitalization varies according to the type of programs, it is quite limited in total courses.

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar

E-posta: muhammedkavak@anadolu.edu.tr (M. Kavak)

DOI: 10.21325/jotags.2023.1331

GİRİŞ

Turist rehberliği hizmeti tarih boyunca seyahat olgusunun ve turizmin görüldüğü hemen hemen her yerde bulunmaktadır (Zillinger, Jonasson & Adolfsson, 2012). Rehberli turlara katılan turistler açısından turist rehberleri ülkelerinin tanıtım yüzü, kültür elçisi ve temsilcisidir (Lovrentjev, 2015, s. 557). Bu yönüyle turist rehberleri tur katılımcıları açısından sunulan hizmet ve ülkenin gezilen yerleriyle ilgili genel izlenim ve memnuniyetten sorumlu olan ön cephe çalışanlarıdır (Ap & Wong, 2001). Diğer yandan turist rehberliği mesleği, “yapısı gereği insan ve iletişim temelli bir alan olduğu için teknolojik gelişmelerin etkisinin fazla olmaması beklenebilir” (Özalkan, Özkurt & Yazıcı Ayyıldız, 2022, s. 1420). Buna karşın dijital dönüşümün “turizmi baştan sona değiştirmesiyle geleneksel turizmin yerini akıllı (dijital) turizme bırakması kaçınılmaz hâle gelmiştir” (Aydınbaş, 2023, s. 39). İçinde bulunulan dijital çağda Bilgi ve İletişim Teknolojileri ile ortaya çıkan yeniliklerin turizmi olduğu kadar ve turist rehberliğini de etkilediği görülmektedir (Ercan, 2022, s. 139). Bunun bir sonraki adımında ise “sanal gerçeklik gibi teknolojilerin uygulanması ve bireysel seyahatlerin artmasıyla birlikte, bazı insanlar turist rehberlerinin ortadan kalkacağını bile düşünmektedir” (Carvalho, 2021, s. 48).

COVID-19 pandemisiyle birlikte her alanda olduğu gibi turist rehberliğinde de dijitalleşmenin hızının giderek arttığı ve daha da artacağı görülmektedir. Diğer yandan iklim değişikliği kaynaklı çevresel krizler nedeniyle ortaya çıkan seyahat kısıtlılığı ve küresel ısınma hassasiyeti nedeniyle sık seyahat etmekten çekinme, yaşlı ve engelli nüfusun artması gibi unsurlar turizm olayına katılım biçimini sanal ortama taşıyabilmektedir. Bu bağlamda özellikle COVID-19 pandemisi ve iklim değişikliği gibi unsurlar Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin turizm eğitimindeki önemini gösterme fırsatı sunmuştur (Qiu, Li & Li, 2021). Bu kapsamda turist rehberliği eğitiminde “yeni teknolojilerin kullanımına yönelik derslerin müfredata eklenmesi, dijital çağdaki yeni nesil turist taleplerindeki değişimi içeren derslere yer verilmesinin bu mesleğin sürdürülebilirliğinde önem taşıdığı düşünülmektedir” (Bilgili, 2021, s. 29).

Türkiye turist rehberliği alanında kurslarda verilen sertifika programları dışında, 1990 yılından itibaren ön lisans ile başlayan süreçte lisans, tezli, tezsiz yüksek lisans ve doktora programı olmak üzere beş farklı kademe yükseköğretim düzeyinde eğitim veren ilk ve tek ülke konumundadır. Diğer yandan içinde bulunduğumuz dijital çağda turist rehberliği eğitimi ve mesleği de bir dönüşüm yaşamaktadır. Bu bağlamda dijitalleşmenin etkisiyle değişen turist talep ve ihtiyaçları karşısında rehberlerin ülkelerini daha iyi temsil etmeleri açısından aldıkları eğitime de önem verilmesi gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır (Lovrentjev, 2015). Olalı (1990, s. 295) tarafından da vurgulandığı gibi “turizm eğitim ve öğretimini oluşturan programlar donmuş, statik kalıplar olarak değil; nitelik ve nicelik bakımından günün koşullarına göre değiştirilebilecek dinamik esnek modeller olarak düşünülmelidir.” Bu bağlamda turist rehberliği eğitimi, teknoloji ve dijitalleşme ile uyumlu bir şekilde değişikliğe uğramalı ve güncel koşullara ve ihtiyaçlara göre yenilenmelidir. Bu çalışma, turist rehberliği alanındaki ön lisans, lisans ve lisansüstü olmak üzere rehberlik programlarının tamamının müfredatında teknoloji ve dijitalleşme konulu derslerin yer alma durumunu bütüncül bir bakış açısıyla inceleyen alanyazındaki sayılı çalışmalardan olması bakımından literatürdeki boşluğu gidererek turist rehberliği alanında bir derinlik kazandıracığı düşünüldüğünden önem taşımaktadır.

Turist Rehberliği ve Teknoloji

Turizm sektörünün gün geçtikçe küreselleşen bir olgu haline gelmesiyle birlikte rehberli turların öneminin de giderek arttığı düşünülmektedir (Zillinger, Jonasson & Adolfsson, 2012). Rehber eşliğinde gezen turistlere göre turist

rehberi “ülkeyi temsil eden bir kişi, bir bilge, bir örnek, bir büyükelçidir” (Ahipaşaoğlu, 2006, s. 150). Aynı zamanda turist rehberi “bir tercüman, eğitimci, ev sahibi toplumun elçisi ve yerel kültür, yerli halk ve yabancı ya da yerli turistler arasındaki etkileşimi kolaylaştırıcıdır” (Cetin & Yarcın, 2017, s. 346). Turist rehberinin farklı tanımları bulunsa da yaygın olarak kabul edilen tanımı şu şekildedir: “Ziyaretçilere kendi seçtikleri dilde rehberlik eden ve bir bölgenin kültürel ve doğal mirasını yorumlayan kişi, bu kişi normalde genellikle ilgili makam tarafından verilen ve/veya tanınan alana özgü bir yeterliliğe sahiptir” (WFTGA, 2023). Bu bağlamda turist rehberi, turizm sektörü içerisinde önemli bir yer tutmaktadır.

Turizm sektörü içerisinde önemli bir yer tutan turist rehberliği mesleğinde teknoloji kullanımının giderek yaygınlaştığı görülmektedir (Kırıcı Tekeli, 2022, s. 2856). Bu kapsamda “turist rehberinin de gün geçtikçe farklılaşan turistlerin ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda teknolojiyi rehberlik hizmetlerini sunarken de kullanabilecek donanıma ve yeterliliğe sahip olması, artık kaçınılmaz olmuştur” (Çapar & Karamustafa, 2018, s. 205). Teknolojik gelişmeler kimi zaman bazı meslekleri olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Örnek olarak, turistlere bilmedikleri bir yerde gezilecek yerlerin adresini bulma, çeviri hizmeti sunma ve transfer hizmeti sağlama gibi rehberlik hizmetlerine ihtiyaç kalmayabileceği öngörülmektedir. Bu nedenle turist rehberliğinin yenilikçi olması ve teknolojinin yapamayacağı şekilde değer katan bir hizmete dönüşmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Weiler & Black, 2014, s. 168).

Teknoloji devrimi sayılan Endüstri 4.0 içinde bulunduğumuz bir dönemde (Schwab, 2023) ilgili istatistikler göz önüne alındığında dijitalleşmenin hızı ve yaygınlığı dikkat çekecektir. 2023 yılı itibarıyla yaklaşık olarak 8 milyar olan ve bunun %57’si kentleşmiş dünya nüfusunda mobil telefon kullananların sayısı 5,44 milyardır ve bu de toplam nüfusun %68’ine karşılık gelmektedir. Toplam internet kullanıcılarının sayısı ise 5,16 milyardır ve toplam nüfusun %64,4’ü online olabilmektedir. Aktif sosyal medya kullanıcı sayısı 4,7 milyar ve bu da dünya nüfusunun %59,4’e karşılık gelmektedir (We Are Social, 2023). Dolayısıyla bağlantılı bir dünyada teknolojik gelişmelerin ve dijitalleşmenin önemi giderek artmaktadır.

Turist rehberliği alanında teknolojik gelişmelere hazırlıksız yakalandığının en çarpıcı dönemlerden biri COVID-19 pandemisinin etkisinin gösterdiği zamanlardır. Bu pandemi sırasında bazı rehberler, iletişim ve kişilerarası becerilerinden yararlanarak emlak şirketlerinden çağrı merkezlerine kadar birçok farklı sektörde çalışarak sektörü değiştirmeye karar vermiştir (Brito & Carvalho, 2021, s. 2). Turist rehberliği mesleği Endüstri 4.0 olarak adlandırılan ve dijitalleşmenin yoğun bir şekilde görüldüğü bir dönemde COVID-19 pandemisinin (Yüksek & Kalyoncu, 2021) de etkisiyle giderek yaygınlaşan teknolojik gelişmelerden etkilenmektedir. Son yıllarda turist rehberliği alanında turist ve turist rehberi tarafından kullanılan ve gelecekte kullanılacak bazı teknolojik cihaz ve uygulamalar şu şekildedir: Mikrofonlu kulaklık (headset), sesli rehberlik uygulamaları (audio guide), QR kod, akıllı kulaklık sistemleri, tablet, mobil aplikasyon, hologram, 3D canlandırma-animasyon, kişisel sanal asistan (Siri vb.), robot rehber, sanal ve artırılmış gerçeklik teknolojisi, müzelerdeki oyun teknolojileri, sanal müzeler, etkileşimli kiosk, simülasyon, konum tabanlı dijital sesli mobil rehber aplikasyonları (Piriguide vb), sosyal medya platformları, web sitesi, blog, podcast, ulaşım-döviz-kur-uçuş-çeviri-konaklama aplikasyonları, çevrimiçi toplantı platformları (Zoom vb.), çevrimiçi rehberli sanal tur ve Metaverse. Bu kadar yoğun çeşitlilikte görülen teknolojik uygulama ve yeniliklerin turist rehberliği mesleğini de değişime iteceği düşünülmektedir. Bu nedenle “artık turist rehberlerinin teknolojiyi kucaklamasının ve bu teknolojiyi üstün deneyimler sunmak üzere kullanmak için gerekli becerileri edinmesinin zamanı gelmiştir” (Chowdhary & Prakash, 2022, s. 20).

Turist Rehberliği Eğitimi

Türkiye’de turist rehberliği alanında devlet üniversiteleri düzeyinde örgün eğitim ilk kez 1990 yılında Ege Üniversitesi Çeşme MYO bünyesinde ön lisans düzeyindeki turist rehberliği programının açılmasıyla başlamıştır. Daha sonra ilk kez 1997 yılında Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu bünyesinde lisans düzeyinde, 2014 yılında Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Rekreasyon ve Turist Rehberliği adıyla tezli yüksek lisans, 2015 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Turizm Rehberliği adıyla tezsiz yüksek lisans programı açılmıştır (Çokışler, 2022a). Son olarak 2021 yılında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Turizm Araştırmaları Enstitüsü’nde Turizm Rehberliği adıyla doktora programı açılmasıyla farklı kademelerdeki programlar rehberlik eğitimini çeşitlendirilmiştir. Bu yönüyle Türkiye’de üniversitelerde verilen örgün turizm ve otelcilik eğitiminin ilk kez lisans düzeyinde 1960’larda başlamasına karşın turist rehberliği alanında ilk kez 1990 yılında yüksekokul bünyesinde verilmesi zaman farkının bulunduğunu göstermekle birlikte turist rehberliği eğitiminin yükseköğretimde tüm kademelerde verilmekte olması bakımından rehberlik eğitiminin kurumsallaştığını göstermektedir.

Türkiye’de turist rehberliği yükseköğretim programları oldukça popülerdir. Tablo 1 ve 2’de görüleceği üzere 2022 yılında turizm rehberliği lisans ve turist rehberliği ön lisans programlarına verilen kontenjanların %100’ü aşacak şekilde dolması bu ilgiyi açıkça yansıtmaktadır. “Turizm rehberliği alanına yönelik ilgi, öğrencilerin dil konusunda yetkinliğine bağlı olarak mesleki açıdan yasayla korunan bir alanda eğitim görme isteklerinden kaynaklanabilir” (Tütüncü, 2022).

Tablo 1. Türkiye’deki Devlet Üniversitelerinde Yer Alan Turizm Rehberliği Lisans Programları ve Yerleştirme Sonuçları-2022

Üniversite Adı	Fakülte/ Yüksekokul Adı	Program Adı	Yerleşen
Adıyaman Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	41
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	52
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği (İÖ)	41
Akdeniz Üniversitesi	Manavgat Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	62
Akdeniz Üniversitesi	Manavgat Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği (İÖ)	41
Akdeniz Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	51
Aksaray Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	41
Anadolu Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	41
Anadolu Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği (KKTC Uyraklı)	1
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	62
Atatürk Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	103
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	Turizm Fakültesi (Kuşadası)	Turizm Rehberliği	52
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	Turizm Fakültesi (Kuşadası)	Turizm Rehberliği (İÖ)	41
Balıkesir Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	62
Balıkesir Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği (İÖ)	41
Batman Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	36
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Uygulamalı Bilimler Fakültesi	Turizm Rehberliği	41
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	41
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	52
Çankırı Karatekin Üniversitesi	İlgaz Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu	Turizm Rehberliği	52

Tablo 1. Türkiye’deki Devlet Üniversitelerinde Yer Alan Turizm Rehberliği Lisans Programları ve Yerleştirme Sonuçları-2022 (devamı)

Ege Üniversitesi	Çeşme Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	57
Erciyes Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	62
Gümüşhane Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	52
Harran Üniversitesi	Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu	Turizm Rehberliği	41
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Turizm Fakültesi (Eğirdir)	Turizm Rehberliği	41
İskenderun Teknik Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	31
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	62
Karabük Üniversitesi	Safranbolu Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	31
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	Turizm Rehberliği	31
Kastamonu Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	52
Kırklareli Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	41
Mardin Artuklu Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	31
Mersin Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	62
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	31
Necmettin Erbakan Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	52
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	52
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Turizm Fakültesi (Bafra)	Turizm Rehberliği	52
Pamukkale Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	62
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Turizm Fakültesi (Sapanca)	Turizm Rehberliği	62
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Turizm Fakültesi (Sapanca)	Turizm Rehberliği (İÖ)	52
Selçuk Üniversitesi	Beyşehir Ali Akkanat Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	41
Selçuk Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	31
Sinop Üniversitesi	Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu	Turizm Rehberliği	62
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	Karadeniz Ereğli Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği	41

Kaynak: ÖSYM Merkezi Yerleştirme İle Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları, (2022).

https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2022/YKS/YERLESTIRME/yks_yerlestirme_tablo4_2022.pdf

Tablo 1’de görüleceği üzere 34 farklı ildeki 35 farklı devlet üniversitesinde toplam 36 adet turizm rehberliği lisans programı bulunmaktadır. 2022 yılında kontenjan sayısı “2021” olarak belirlenmiş ve bu kontenjanlara okul birincilikleri de dahil edilerek “2086” öğrenci yerleşmiştir. Bu yönüyle turizm rehberliği bölümlerinin “doluluk oranı” %100’ü geçmiştir. Bu programlar arasında yalnızca iki üniversitede (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi) bölüm adı “Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği” olarak geçmektedir ve Dil puanından farklı olarak Eşit Ağırlık (EA) puanı ile öğrenci kabul etmektedir.

Tablo 2. Türkiye’deki Devlet Üniversitelerinde Yer Alan Turist Rehberliği Ön Lisans Programları ve Yerleştirme Sonuçları-2022

Üniversite Adı	Meslek Yüksekokul (MYO) Adı	Program Adı	Yerleşen
Akdeniz Üniversitesi	Demre Dr. Hasan Ünal MYO	Turist Rehberliği	61
Ankara Üniversitesi	Beypazarı MYO	Turist Rehberliği	67
Bingöl Üniversitesi	Bingöl Sosyal Bilimler MYO	Turist Rehberliği	21
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Yeşilova İsmail Akın MYO	Turist Rehberliği	36
Bursa Uludağ Üniversitesi	İznik MYO	Turist Rehberliği	52

Tablo 2. Türkiye’deki Devlet Üniversitelerinde Yer Alan Turist Rehberliği Ön Lisans Programları ve Yerleştirme Sonuçları-2022 (devamı)

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Ayvacık MYO	Turist Rehberliği	62
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Ayvacık MYO	Turist Rehberliği (İÖ)	48
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Turizm ve Otelcilik MYO	Turist Rehberliği	25
Harran Üniversitesi	Halfeti MYO	Turist Rehberliği	31
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Yalvaç MYO	Turist Rehberliği	41
Karabük Üniversitesi	Safranbolu Şefik Yılmaz Dizdar MYO	Turist Rehberliği	36
Kocaeli Üniversitesi	Kartepe Turizm MYO	Turist Rehberliği	62
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	Çavdarhisar MYO	Turist Rehberliği	26
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	Kütahya Sosyal Bilimler MYO	Turist Rehberliği	62
Malatya Turgut Özal Üniversitesi	Kale Turizm ve Otel İşletmeciliği MYO	Turist Rehberliği	35
Marmara Üniversitesi	Sosyal Bilimler MYO	Turist Rehberliği	62
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Marmaris Turizm MYO	Turist Rehberliği	62
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Ortaca MYO	Turist Rehberliği	52
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Ortaca MYO	Turist Rehberliği (Uzaktan Öğretim)	72
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Ürgüp Sebahat ve Erol Toksöz Turizm MYO	Turist Rehberliği	82
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Ürgüp Sebahat ve Erol Toksöz Turizm MYO	Turist Rehberliği (İÖ)	62
Pamukkale Üniversitesi	Denizli Sosyal Bilimler MYO	Turist Rehberliği	31
Selçuk Üniversitesi	Akşehir MYO	Turist Rehberliği	41
Selçuk Üniversitesi	Beyşehir Ali Akkanat MYO	Turist Rehberliği	41
Selçuk Üniversitesi	Silifke Taşucu MYO	Turist Rehberliği	52
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Van MYO	Turist Rehberliği	47

Kaynak: ÖSYM Merkezi Yerleştirme İle Öğrenci Alan Yükseköğretim Ön Lisans Programları, (2022). https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2022/YKS/YERLESTIRME/yks_yerlestirme_tablo3_2022.pdf

Tablo 2’ye göre 19 farklı ildeki 19 devlet üniversitesinde toplam 23 adet “Turist Rehberliği” ön lisans programı bulunmaktadır. Bu programlarda belirlenen “1230” kişilik kontenjanlara okul birincilikleri de dahil edilerek toplamda “1269” öğrenci yerleşmiştir. Bu yönüyle turizm rehberliği ön lisans programlarının “doluluk oranı” %100’ü geçmiştir. Bu programlarda öğrenciler üniversitelere giriş sisteminin ilk oturumu olan Temel Yeterlilik Testi (TYT) puan türü ile yerleşmektedir.

Turist rehberliği alanında lisansüstü programlar ilk kez 2014 yılından itibaren açılmaya başlamıştır. Tablo 3 ve 4’te turist rehberliği alanında açılan tezli ve tezsiz yüksek lisans ile doktora programları listelenmiştir.

Tablo 3. Türkiye’deki Devlet Üniversitelerinde Yer Alan Turist Rehberliği Alanındaki Tezsiz Yüksek Lisans Programları

Üniversite	Enstitü	Program Adı
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Turizm Rehberliği (İÖ)
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği
Batman Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Turizm Rehberliği (İÖ)
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Turist Rehberliği (İÖ)
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Turizm Rehberliği (İÖ)
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Turist Rehberliği (İÖ)
Mardin Artuklu Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Turizm Rehberliği (İÖ)
Necmettin Erbakan Üniversitesi	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Ekoturizm Rehberliği (İÖ)
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Turizm Rehberliği (İÖ)
Şırnak Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Ekoturizm Rehberliği

Kaynak: İlgili üniversitelerin resmî websiteleri taranarak hazırlanmıştır.

Tablo 3’te Türkiye’de açılan turist rehberliği alanındaki mevcut tezsiz yüksek lisans programları yer almaktadır. 10 farklı il ve üniversitede açılan bu tezsiz yüksek lisans programlarının sayısı 10’dur. Bu programların büyük bir kısmı ikinci öğretim kapsamındadır.

Tablo 4. Türkiye’deki Devlet Üniversitelerinde Yer Alan Turist Rehberliği Alanındaki Tezli Yüksek Lisans (YL) ve Doktora Programları

Üniversite	Enstitü	Program Adı	Türü
Ege Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Rekreasyon ve Turist Rehberliği	YL
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	YL
Anadolu Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Turist Rehberliği	YL
Kastamonu Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Doğa Turizmi ve Turizm Rehberliği	YL
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği	YL
Aksaray Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Turizm Rehberliği	YL
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Turizm Rehberliği	YL
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Turizm Rehberliği	YL
Akdeniz Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Turizm Rehberliği	YL
Balıkesir Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Turizm Rehberliği	YL
Batman Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Turizm Rehberliği	YL
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Turist Rehberliği	YL
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Turist Rehberliği	YL
Necmettin Erbakan Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Ekoturizm Rehberliği	YL
Selçuk Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği	YL
Pamukkale Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Turizm Rehberliği	YL
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Turizm Araştırmaları Enstitüsü	Turizm Rehberliği	YL
Mersin Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Turizm Rehberliği	YL
Mardin Artuklu Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	İnanç Turizmi Rehberliği	YL
Kırklareli Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Turizm Rehberliği	YL
Giresun Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	İnterdisipliner Ekoturizm Rehberliği	YL
Şırnak Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Ekoturizm Rehberliği	YL
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Turizm Araştırmaları Enstitüsü	Turizm Rehberliği	Doktora
Mersin Üniversitesi	Sos. Bil. Enstitüsü	Turizm Rehberliği	Doktora
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	Doktora

Kaynak: İlgili üniversitelerin resmî websiteleri taranarak hazırlanmıştır.

Tablo 4’te görüleceği üzere 20 farklı ilde yer alan 22 farklı devlet üniversitesinde turist rehberliği alanında toplam 22 tezli yüksek lisans ve 3 doktora programı bulunmaktadır. Turist rehberliği alanındaki tezli yüksek lisans programlarının (22) ön lisans programlarını (23) sayıca yakalaması dikkat çekmektedir. Alandaki tezli yüksek lisans programlarının isimleri farklılık göstermektedir. Bunlar arasında Rekreasyon ve Turist Rehberliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği, Doğa Turizmi ve Turizm Rehberliği, Ekoturizm Rehberliği, İnanç Turizmi Rehberliği ve İnterdisipliner Ekoturizm Rehberliği gibi farklı isimler bulunmaktadır.

Türkiye’de turist rehberliği alanında üç üniversitede (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi) “doktora programı” bulunmaktadır. Türkiye’de doktora düzeyindeki ilk

turist rehberliği programı 2021 yılında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi bünyesinde açılmıştır. Diğer iki doktora programı ise 2023 yılı itibarıyla öğrenci kabul etmeye başlamıştır.

Türkiye’de turist rehberliğinin hem eğitim hem de mesleki açıdan kurumsallaştığı söylenebilir. Eğitim açısından 1990 yılından itibaren yükseköğretimde ön lisanstan doktora programına kadar çeşitliliğin bulunması ve mesleki açıdan ise 2012 yılından itibaren Meslek Kanunu ile yasal güvence altında olması ve turist rehberlerinin sayısının (TUREB, 2023) da yaklaşık 13.000’e (31 Temmuz 2023 itibarıyla 12.892) ulaşması bu kurumsallaşmayı göstermektedir. Buna karşın üniversitelerdeki turist rehberliği programlarının müfredat açısından teknolojik gelişmelere ve dijitalleşmeye uygun bir şekilde güncel olarak düzenlenmesi yetersiz kalmaktadır. Yapılan bir çalışmada “turizm ve teknoloji alanında yaşanan tüm gelişmelere rağmen, 1971 tarihli yönetmeliğin öngördüğü şekilde rehberlik eğitiminin aynı temel dersler üzerinden verilmeye devam etmesi gerekli ve yeterli midir?” (Çokişler, 2021) sorusu sorularak turist rehberliği ön lisans, lisans ve lisansüstü programlarının eski tarihli bir yönetmelik çerçevesinde oluşturulduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda turist rehberliği müfredatının teknoloji ve dijitalleşme açısından değerlendirilmesi gerekmektedir.

Turist rehberliği mesleğinin yeterlilikleri arasında, Ulusal Meslek Standartları gereğince “mesleki gelişime ilişkin faaliyetleri yürütmek” görevi kapsamında “her türlü yayını, yeniliği ve teknolojik gelişmeleri takip eder” maddesi bulunmaktadır (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2010). Bu yönüyle rehberlik mesleğinin teknoloji ve dijitalleşmeye uyum sağlaması gerekmektedir. Bu uyumun da büyük oranda alınan eğitim aracılığıyla sağlanacağı açıktır. Diğer yandan turist rehberliği alanında alınan eğitim rehberlerin mesleki bağlılık düzeylerine ve performansına da etki etmektedir (Arslantürk, 2016; Sezgin & Duz, 2018; Yetgin & Benligiray, 2019).

Alanyazında Türkiye’deki turist rehberliği müfredatı birçok çalışmada Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği içerisinde yer alan 9. maddedeki sertifika programında okutulacak dersler açısından incelenmiştir (İşçeli & Kılıç, 2018; Yenipınar & Kardaş, 2019; Topsakal, 2021). Diğer yandan bu maddedeki dersler arasında ise teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin herhangi bir ders bulunmamaktadır. Yapılan bir çalışmanın bulgularına göre “turist rehberliği müfredatları hakkında Türkiye’de yapılan çalışmalarda üç araştırma yaklaşımı belirgindir. Bunlar; müfredatlarda yer alan derslerin yönetmeliklerle kıyaslanması, paydaş görüşlerinin alınması ve öğretim programlarının belli bir konu ya da ders açısından incelenmesi olarak sayılabilir” (Çokişler, 2022b, s. 666). Alanyazındaki çalışmalar arasında turist rehberliği alanındaki programların müfredatını teknoloji ve dijitalleşme açısından ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Yöntem

Teknolojik gelişmelerin birçok sektörü ve mesleği etkilediği bir dönemde yükseköğretim kurumlarının bu değişimlere adapte edilecek şekilde öğretim programlarını yenilemeleri ve güncel tutmaları gerektiği açıktır. Bu kapsamda turizm sektörünün önemli bileşenlerinden biri sayılan turist rehberliği mesleğinin temelinde yatan eğitimin önemi göz önünde bulundurularak turist rehberliği ön lisans, lisans ve lisansüstü programlarının müfredatının tamamının bütüncül bir bakış açısıyla teknoloji ve dijitalleşme açısından incelenmesi gerekmektedir. Alanyazında bu kapsamda herhangi bir çalışmaya rastlanılmaması bu ihtiyacı açıkça göstermektedir. Bu kapsamda çalışmanın araştırma sorusu; “Türkiye’de turist rehberliği alanında eğitim veren ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeydeki programların müfredatı içerisinde teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin durumu nedir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu kapsamda aşağıdaki alt sorulara yanıt aranmıştır:

- Türkiye’deki turist rehberliği alanındaki mevcut ön lisans, lisans ve lisansüstü programların müfredatı içerisinde teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin hangi dersler bulunmaktadır?
- Türkiye’deki turist rehberliği alanındaki ön lisans, lisans ve lisansüstü programlarında verilen teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin kredisi, ders statüsü ve yarıyılı bakımından müfredattaki mevcut durumu nedir?

Nitel araştırma yaklaşımıyla yürütülen bu çalışma kapsamında İnternet ortamında yer alan devlet üniversitelerinin turist rehberliği programlarındaki güncel müfredata ulaşılmıştır. Çalışmada nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bir nitel araştırma yöntemi olan doküman analizi “hem basılı hem de elektronik belgelerin incelenmesi veya değerlendirilmesine yönelik sistematik bir süreç” (Bowen, 2009, s. 27) olarak tanımlanmaktadır. Doküman analizi, nitel araştırmalarda uzun yıllardır kullanılan önemli bir araştırma yöntemidir (Morgan, 2022, s. 64). Doküman analizinin İnternet ortamından açık kaynak dokümanların toplanılabilirliği açısından kullanılabilirlik; hazır verileri işlemesi bakımından kesinlik ve uzun bir zaman aralığı, birçok olay ve ortamı bir arada sunan belgeleri içermesi bakımından kapsamlılık sağlaması ve veri toplamak yerine var olan verileri analiz etmesi açısından zaman ve maliyet yönünden verimli bir yöntem olması (Bowen, 2009, s. 31) nedeniyle çalışmanın amaçlarına ulaşmada doküman analizi tercih edilmiştir. Doküman analizinin aşamaları şu şekildedir: Dokümanlara ulaşma ve bu dokümanların orijinalliğini kontrol etme, kodlama, veri analizi ve raporlama (Sak vd., 2021, s. 234). Çalışmada bu aşamalar takip edilmiştir. Çalışma kapsamında ulaşılan dersler ayrıca içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi kapsamında belirli temalar ortaya çıkarılmıştır.

Bu çalışma kapsamında Türkiye’de devlet üniversitelerinde yer alan turist rehberliği alanındaki ön lisans, lisans ve lisansüstü programların müfredatında yer alan dersler arasında teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin bir listesi oluşturulmuştur. Bu doğrultuda ilgili müfredatın içerisinde teknoloji ve dijitalleşme konulu derslerin mevcut durumu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Türkiye’deki devlet üniversitelerinde yer alan turist rehberliği alanındaki ön lisans, lisans ve lisansüstü programların tamamının güncel müfredat ve ders içeriklerine resmî web siteleri üzerinden ulaşılabilir. Diğer yandan Türkiye’deki ön lisans ve lisans düzeyindeki mevcut turist rehberliği programlarının listesi; Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından açıklanan “2022 Yılı Merkezi Yerleştirme İle Öğrenci Alan Yükseköğretim Ön Lisans ve Lisans Programları” tablosundan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Çalışma kapsamında 29-30 Temmuz 2023 tarihleri arasında ilgili programların müfredatlarına ulaşılarak konuyla ilgili derslerin listesi oluşturulmuştur. Bu çalışma Türkiye’deki devlet üniversitelerinde yer alan turist rehberliği ön lisans, lisans ve lisansüstü programlarını kapsamaktadır. Vakıf üniversiteleri çalışmaya dahil edilmemiştir. Araştırma kapsamında incelenen ilgili programlardaki dersler listelenmiş ve WordArt platformu üzerinden derslerin görselleştirilmesi amacıyla kelime bulutu oluşturulmuştur.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde Türkiye’de devlet üniversitelerindeki turist rehberliği alanında yer alan 36 lisans, 23 ön lisans, 10 tezsiz ve 22 tezli yüksek lisans ve son olarak 3 doktora programının müfredatı içerisinde teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin dersler incelenmiştir. Tablo 5’te lisans programlarının müfredatında yer alan teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin dersler listelenmiştir.

Tablo 5. Turizm Rehberliği Lisans Programlarında Teknoloji ve Dijitalleşmeye İlişkin Dersler

Üniversite	Ders Adı	Ders Statüsü	AKTS (Kredi)	Yarıyıl
Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesi	Harita Okumacılığı ve GPRS Uygulamaları	Seçmeli	2	III
Aksaray Üniversitesi Turizm Fakültesi	Turizm ve Teknoloji	Seçmeli	4	IV
	Turizmde Güncel Konular	Seçmeli	4	VII
Anadolu Üniversitesi Turizm Fakültesi	Dijital Turizm	Seçmeli	3	VI
Atatürk Üniversitesi Turizm Fakültesi	Dijital Okuryazarlık	Seçmeli	3	V
Batman Üniversitesi Turizm Fakültesi	Dijital Okuryazarlık	Zorunlu	3	III
	Turizm'de Güncel Sorunlar ve Eğilimler	Seçmeli	4	VIII
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Turizm Fakültesi	Turizmde Sosyal Medya Yönetimi	Seçmeli	5	VII
	Turizmde Yeni Eğilimler	Seçmeli	5	VII
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Turizm Fakültesi	Sosyal Medya Yönetimi	Seçmeli	3	VI
	Turizmde E-Ticaret Uygulamaları	Seçmeli	3	VII
Ege Üniversitesi Çeşme Turizm Fakültesi	Turizm İşletmelerinde Sosyal Medya	Seçmeli	3	IV
Gümüşhane Üniversitesi Turizm Fakültesi	Turizmde E-Ticaret Uygulamaları	Seçmeli	4	VII
Harran Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu	Turizmde Güncel Eğilimler	Seçmeli	5	VII
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliğinde Güncel Konular I-II	Zorunlu	4	VII-VIII
İskenderun Teknik Üniversitesi Turizm Fakültesi	Teknoloji Okuryazarlığı	Zorunlu	2	I
	Seyahat İşletmelerinde Elektronik Pazarlama	Zorunlu	4	V
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Turizm Fakültesi	Turist Rehberliğinde Dijital İçerik Geliştirme ve Tanıtma	Seçmeli	6	VII
	Turizmde Güncel Tartışmalar	Seçmeli	6	VII
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	Sosyal Medya ve Turizm	Seçmeli	3	V
	Seyahat İşletmelerinde Bilgisayar Kullanımı	Seçmeli	3	VI
	Turizmde Güncel Konu ve Eğilimler	Seçmeli	3	VII
Kırklareli Üniversitesi Turizm Fakültesi	Turizmde oyunlaştırma uygulamaları	Seçmeli	4	VII
Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi	Harita Okumacılığı ve GPRS Uygulamaları	Seçmeli	3	IV
	Sosyal Medya Yönetimi	Seçmeli	3	VI
	Turizmde Güncel Konular	Seçmeli	3	VIII
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Turizm Fakültesi	Dijital Okuryazarlık	Seçmeli	4	V
	E-Commerce in Tourism	Seçmeli	4	VII
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Turizm Fakültesi	Sosyal Medya Pazarlaması	Seçmeli	3	V
	Turizmde Yeni Eğilimler	Seçmeli	3	VII
	Turizmde Yeni Teknolojiler	Seçmeli	3	VIII
	Harita Okuma Bilgisi	Seçmeli	3	VIII
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Turizm Fakültesi	Bilgi Teknolojileri ve Kodlama	Zorunlu	3	III
	Sosyal Medya ve Turizm	Seçmeli	5	V
Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi	Turizmde Güncel Konular	Seçmeli	2	VI
	Dijital Turizm	Zorunlu	2	VII
Sinop Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu	Güncel Turizm Hareketleri	Seçmeli	2	V
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Karadeniz Ereğli Turizm Fakültesi	Turizmde Güncel Konular ve Eğilimler	Seçmeli	2	VII
	Turizmde E-Ticaret Uygulamaları	Seçmeli	2	III

Kaynak: İlgili üniversitelerin resmî websiteleri taranarak hazırlanmıştır.

Tablo 5'te görüleceği üzere 36 farklı turizm rehberliği lisans programının 22'sinde teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin dersler yer almakta iken 14 lisans programında bu konularda herhangi bir ders bulunmamaktadır. Diğer yandan teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin bulunduğu 22 programda yer alan toplam 40 dersin büyük bir kısmı

seçmeli ders statüsünde (34 ders) iken yalnızca 6 ders zorunlu tutulmuştur. Bu dersler arasında yalnızca biri (Turizm Rehberliğinde Güncel Konular I-II) iki dönem boyunca okutulmaktadır. İlgili dersler ağırlıklı olarak sosyal medya, güncel yaklaşımlar, e-ticaret, dijital okuryazarlık, teknoloji kullanımı ve dijitalleşmeye ilişkindir. Lisans programlarından mezun olabilmek için öğrencinin toplamda 240 AKTS kadar ders kredisi alması gerekmektedir. Tablo 5’te de görüldüğü gibi Türkiye’deki lisans programları arasında teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin yer aldığı “22 turizm rehberliği programı” içerisindeki bu derslerin toplam 240 AKTS içerisindeki payı program başına ortalama olarak %3-5 oranında olduğu tespit edilmiştir. İlgili derslerin ağırlıklı olarak V. yarıyıldan (3. sınıftan) itibaren verildiği görülmüştür. Bu programlar içerisinde Ondokuz Mayıs Üniversitesi teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin verilen dört ders ile ilk sırada yer almaktadır.

Turizm rehberliği lisans programlarının bazılarında üniversitelerin ortak ders havuzunda yer alan teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin seçmeli dersler bulunmaktadır. Örneğin Anadolu Üniversitesi ve İzmir Katip Çelebi Üniversitesi’nde “Üniversite Seçmeli Ders Grubu” kapsamında ilgili derslerin yer aldığı görülmektedir. Üniversitenin farklı birimlerinde verilen bu dersleri öğrenciler seçmeli ders olarak alabilmektedir. Diğer yandan bu derslerin doğrudan turizm rehberliği bölümlerinin müfredatı içerisinde yer almasının ve rehberlik ile ilişki kurularak verilmesinin öğrenciler açısından kendi alanını tanıması bakımından daha etkili olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda üniversitelerin ortak ders havuzundaki dersler doğrudan turizm rehberliği programlarının müfredatı içerisinde yer almadığı için bu çalışmada kapsam dışında bırakılmıştır.

Tablo 6’da turist rehberliği ön lisans programlarındaki müfredat içerisinde teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin dersler listelenmiştir.

Tablo 6. Turist Rehberliği Ön Lisans Programlarında Teknoloji ve Dijitalleşmeye İlişkin Dersler

Üniversite	Ders Adı	Ders Statüsü	AKTS (Kredi)	Yarıyıl
Ankara Üniversitesi Beypazarı MYO	NFT'ye Giriş	Seçmeli	2	II
	Bürolarda Teknoloji Kullanımı	Seçmeli	2	II
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ayvacık MYO	Sosyal Medya Uygulamaları	Zorunlu	3	IV
	Sosyal Medya Yönetimi	Seçmeli	2	I
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Turizm ve Otelcilik MYO	Dijital Okuryazarlık	Seçmeli	4	II
	Dijital Turizm	Seçmeli	3	IV
Karabük Üniversitesi Safranbolu Şefik Yılmaz Dizdar MYO	Sosyal Medya ve İletişim	Seçmeli	2	I
Malatya Turgut Özal Üniversitesi Kale Turizm Ve Otel İşletmeciliği MYO	Dijital Dönüşüm	Seçmeli	2	III
	Sosyal Medya Yönetimi	Seçmeli	2	III
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Marmaris Turizm MYO	Dijital Okur Yazarlık	Seçmeli	3	I
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Ortaca MYO	Dijital Okur Yazarlık	Seçmeli	3	I

Kaynak: İlgili üniversitelerin resmî websiteleri taranarak hazırlanmıştır.

Tablo 6’da görüleceği üzere toplam 23 farklı turist rehberliği ön lisans programı arasında yalnızca 7’sinde teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin dersler bulunmaktadır. Ön lisans programlarından mezun olabilmek için toplamda 120 AKTS kadar ders kredisi alınması gerekmektedir. Teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin yer aldığı “7 turist rehberliği ön lisans programı” içerisindeki bu derslerin payı, program başına toplam 120 AKTS içerisindeki yüzdeliklerine bakıldığında ortalama olarak %3-5 civarında olduğu görülmektedir. Bu derslerin sayısı ise program başına toplam dersler içerisinde ortalama bir-iki arasında değişmektedir. Bu dersler arasında yalnızca biri (Sosyal

Medya Uygulamaları) zorunlu olarak verilmektedir. Dersler ağırlıklı olarak dijital okuryazarlık, sosyal medya ile turist rehberliğinde teknoloji kullanımı ve dijitalleşmeye ilişkindir.

Turist rehberliği alanındaki lisans ve ön lisans programlarının müfredatı içerisinde bazı üniversitelerde doğrudan bölüm bünyesindeki dersler dışında ayrıca “Üniversite Seçmeli Ders Grubu” olarak belirtilen üniversite çapındaki seçmeli dersler de bölümlerde öğrenciler tarafından alınabilmektedir. Buna karşın doğrudan turizm/turist rehberliği bölümü altında açılan bir ders olmadığı için bu dersler liste dışında bırakılmıştır.

Türkiye’deki devlet üniversitelerinde yer alan turist rehberliği alanındaki 10 tezsiz yüksek lisans programı arasında yalnızca iki üniversitede teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin dersler tespit edilmiştir. Bu seçmeli dersler “Turizmde Güncel Sorun ve Yaklaşımlar (Afyon Kocatepe Üniversitesi)” ve “Turist Rehberliğinde Teknoloji Kullanımı (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)” olarak açılmıştır.

Türkiye’de turist rehberliği alanındaki tezli yüksek lisans programlarının müfredatında yer alan teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin dersler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans Programlarında Yer Alan Teknoloji ve Dijitalleşmeye İlişkin Dersler

Üniversite	Ders Adı	Ders Statüsü	AKTS (Kredi)
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Turizm Rehberliğinde Güncel Konular	Seçmeli	5
	Rehberlik Mesleğinde Teknoloji Kullanımı	Seçmeli	5
Batman Üniversitesi	Turizmde Akıllı Teknolojiler	Seçmeli	6
	Turizmde Güncel Konular	Seçmeli	5
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Turizmde Dijital Pazarlama	Seçmeli	6
	Turist Rehberliği ve Teknoloji	Seçmeli	6
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	Turist Rehberliği Mesleğinde Güncel Gelişmeler	Seçmeli	6
Şırnak Üniversitesi	Turist Rehberliği Mesleğinde Güncel Gelişmeler	Seçmeli	6
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Seyahat Sektörü ve Turist Rehberliğinde Teknoloji Kullanımı	Seçmeli	7
	Seyahat Sektöründe Yeni Eğilimler ve Dijitalleşme	Seçmeli	7
Balıkesir Üniversitesi	Turizmde Güncel Gelişmeler/Yeni Trendler	Seçmeli	6
Ege Üniversitesi	Turizmde Güncel Gelişmeler	Seçmeli	6
Giresun Üniversitesi	Ekoturizmde Tanıtım ve Sosyal Medya	Seçmeli	6
	Turizmde Güncel Konular ve Yaklaşımlar	Seçmeli	6
Kırklareli Üniversitesi	Turizmde Dijitalleşme	Seçmeli	6
	Turist Rehberliğinde Güncel Yaklaşımlar	Seçmeli	5
Mersin Üniversitesi	Turist Rehberliğinde Güncel Konular	Seçmeli	6
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Seyahat Sektöründe Dijital Dönüşüm	Seçmeli	6
	Seyahat Sektöründe Teknolojik Gelişmeler	Seçmeli	6
	Sosyal Medya ve Dijital Pazarlama	Seçmeli	6
	Turizm Rehberliğinde Güncel Konu ve Eğilimler	Seçmeli	6
Pamukkale Üniversitesi	Turizm Rehberliği ve Bilgi Teknolojileri	Zorunlu	6
	Turizm Rehberliğinde Güncel Gelişmeler	Seçmeli	6
	Turizm Rehberliği ve İnovasyon Yönetimi	Seçmeli	6
Selçuk Üniversitesi	Turizm ve Seyahat İşletmeciliği Eğitiminde Güncel Tartışmalar	Seçmeli	6
Anadolu Üniversitesi	Rehberlikte Güncel Konular	Seçmeli	6
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Turizmde Güncel Trendler	Seçmeli	6
	Güncel Rehberlik Araştırmaları	Seçmeli	6
Aksaray Üniversitesi	Turizmde Güncel Gelişmeler	Seçmeli	6
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Turizm Rehberliğinde İnovasyon	Seçmeli	7.5
	Elektronik Turizm	Seçmeli	7.5
	Turizm 4.0	Seçmeli	7.5
	Dünya Turizm Hareketleri ve Yeni Eğilimler	Seçmeli	7.5

Kaynak: İlgili üniversitelerin resmî websiteleri taranarak hazırlanmıştır.

Tablo 7’de görüleceği üzere 22 farklı turist rehberliği tezli yüksek lisans programındaki müfredat incelendiğinde toplamda 18 programda teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin 33 adet dersin verildiği tespit edilmiştir. Bu dersler arasında yalnızca bir ders (Turizm Rehberliği ve Bilgi Teknolojileri) dışında tamamı seçmeli olarak verilmektedir. 18 programdaki bu derslerin ortalama AKTS kredisi 11-12’dir. Programdaki 33 adet ders incelendiğinde büyük bir kısmının turist rehberliğinde güncel yaklaşımlar (18 ders) ile turist rehberliğinde teknoloji kullanımı ve dijitalleşme (13 ders) ile ilişkili olduğu görülmektedir. 22 tezli yüksek lisans programı arasında yalnızca Kastamonu Üniversitesi’ndeki Doğa Turizmi ve Turizm Rehberliği programının müfredatına ilgili websitesinde güncel bilginin bulunmaması nedeniyle ulaşılamamıştır.

Çalışma kapsamında Türkiye’deki devlet üniversitelerinde yer alan turist rehberliği doktora programları da incelenmiştir. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi’nin turizm rehberliği doktora programında teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin dersler şu şekildedir: Destinasyonlarda E-Turizm Uygulamaları; Girişimcilik ve Teknoloji Yönetimi; Turizm Rehberliğinde Güncel Konu ve Araştırmalar; Dijital Dönüşüm. İçerdiği bu dersler ile Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi’nin doktora programı Türkiye’deki lisansüstü programlar arasında teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin en çok derse sahip programdır. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği doktora programında teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin dersler şu şekildedir: Turizmde Dijital Pazarlama ve Turist Rehberliği ve Teknoloji. Mersin Üniversitesi turizm rehberliği doktora programında teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin dersler şu şekildedir: Turizm Rehberliğinde Güncel Araştırmalar ve Destinasyon Coğrafi Bilgi Sistemleri. Bu üç doktora programındaki ilgili derslerin tamamı da seçmeli ders olarak verilmektedir.

Turist rehberliği alanındaki programlar arasında müfredatında teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin yer aldığı programların dağılımı şu şekildedir: 36 farklı turizm rehberliği lisans programının 22’sinde; 23 farklı turist rehberliği ön lisans programının yalnızca 7’sinde; 10 tezsiz yüksek lisans programının 2’sinde; 22 tezli yüksek lisans programının 18’inde ve son olarak 3 doktora programının 3’ünde teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin dersler bulunmaktadır.

Türkiye’deki devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan turist rehberliği alanındaki ön lisans, lisans ve lisansüstü programlarının müfredatı içerisinde teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin mevcut durumu ortaya çıkarılmıştır. Bu dersler içerik analizine tabi tutulmuş ve 5 tema altında toplanmıştır. Bunlar Turist Rehberliğinde Güncel Yaklaşımlar, Sosyal Medya, Dijital Okuryazarlık, E-Ticaret ile Turist Rehberliğinde Teknoloji Kullanımı ve Dijitalleşme şeklinde belirlenmiştir. Tablo 8 üzerinde bu temalar ve ders dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 8. Turist Rehberliği Alanındaki Ön Lisans, Lisans ve Lisansüstü Programların Müfredatında Yer Alan Teknoloji ve Dijitalleşmeye İlişkin Dersler ve Temalar

Tema	Dersler	f
<i>Turist Rehberliğinde Güncel Yaklaşımlar</i>	Turizmde Güncel Konular Turizm'de Güncel Sorunlar ve Eğilimler Turizmde Yeni Eğilimler Turizmde Güncel Eğilimler Turizm Rehberliğinde Güncel Konular I-II Turizmde Güncel Tartışmalar Turizmde Güncel Konu ve Eğilimler Turizmde Güncel Konular Turizmde Yeni Eğilimler Turizmde Güncel Konular Güncel Turizm Hareketleri Turizmde Güncel Konular ve Eğilimler Turizm Rehberliğinde Güncel Konular Turizmde Güncel Konular Turist Rehberliği Mesleğinde Güncel Gelişmeler Turist Rehberliği Mesleğinde Güncel Gelişmeler Seyahat Sektöründe Yeni Eğilimler ve Dijitalleşme Turizmde Güncel Gelişmeler/Yeni Trendler Turizmde Güncel Gelişmeler Turizmde Güncel Konular ve Yaklaşımlar Turist Rehberliğinde Güncel Yaklaşımlar Turist Rehberliğinde Güncel Konular Turizm Rehberliğinde Güncel Konu ve Eğilimler Turizm Rehberliğinde Güncel Gelişmeler Turizm ve Seyahat İşletmeciliği Eğitiminde Güncel Tartışmalar Rehberlikte Güncel Konular Turizmde Güncel Trendler Güncel Rehberlik Araştırmaları Turizmde Güncel Gelişmeler Turizm Rehberliğinde Güncel Konu ve Araştırmalar Turizmde Güncel Sorun ve Yaklaşımlar Dünya Turizm Hareketleri ve Yeni Eğilimler	32
<i>Sosyal Medya</i>	Turizmde Sosyal Medya Yönetimi Sosyal Medya Yönetimi Turizm İşletmelerinde Sosyal Medya Sosyal Medya ve Turizm Sosyal Medya Yönetimi Sosyal Medya Pazarlaması Sosyal Medya ve Turizm Sosyal Medya Uygulamaları Sosyal Medya Yönetimi Sosyal Medya ve İletişim Sosyal Medya Yönetimi Ekoturizmde Tanıtım ve Sosyal Medya Sosyal Medya ve Dijital Pazarlama	13
<i>E-Ticaret</i>	Turizmde E-Ticaret Uygulamaları Turizmde E-Ticaret Uygulamaları Seyahat İşletmelerinde Elektronik Pazarlama E-Commerce in Tourism Turizmde E-Ticaret Uygulamaları Elektronik Turizm Destinasyonlarda E-Turizm Uygulamaları	7

Tablo 8. Turist Rehberliği Alanındaki Ön Lisans, Lisans ve Lisansüstü Programların Müfredatında Yer Alan Teknoloji ve Dijitalleşmeye İlişkin Dersler ve Temalar (devamı)

<i>Turist Rehberliğinde Teknoloji Kullanımı ve Dijitalleşme</i>	<p style="text-align: center;">Turizm ve Teknoloji Dijital Turizm Turist Rehberliğinde Dijital İçerik Geliştirme ve Tanıtma Seyahat İşletmelerinde Bilgisayar Kullanımı Turizmde oyunlaştırma uygulamaları Turizmde Yeni Teknolojiler Bilgi Teknolojileri ve Kodlama Dijital Turizm Harita Okumacılığı ve GPRS Uygulamaları Harita Okumacılığı ve GPRS Uygulamaları Harita Okuma Bilgisi NFT'ye Giriş Bürolarda Teknoloji Kullanımı Dijital Turizm Dijital Dönüşüm Rehberlik Mesleğinde Teknoloji Kullanımı Turizmde Akıllı Teknolojiler Turizmde Dijital Pazarlama Turist Rehberliği ve Teknoloji Seyahat Sektörü ve Turist Rehberliğinde Teknoloji Kullanımı Turizmde Dijitalleşme Seyahat Sektöründe Dijital Dönüşüm Seyahat Sektöründe Teknolojik Gelişmeler Turizm Rehberliği ve Bilgi Teknolojileri Turizm Rehberliği ve İnovasyon Yönetimi Turizm Rehberliğinde İnovasyon Turizm 4.0 Girişimcilik ve Teknoloji Yönetimi Dijital Dönüşüm Turist Rehberliğinde Teknoloji Kullanımı</p>	30
<i>Dijital Okuryazarlık</i>	<p style="text-align: center;">Dijital Okuryazarlık Dijital Okuryazarlık Teknoloji Okuryazarlığı Dijital Okuryazarlık Dijital Okuryazarlık Dijital Okur Yazarlık Dijital Okur Yazarlık</p>	7

Tablo 8’de görüleceği üzere dersler ağırlıklı olarak turist rehberliğinde güncel yaklaşımlar ve turist rehberliğinde teknoloji kullanımı ve dijitalleşmeye ilişkindir. Bunu sırasıyla sosyal medya, e-ticaret ve dijital okuryazarlık takip etmektedir. Çalışma kapsamında ulaşılan derslerin tamamı Görsel 1 üzerinde kelime bulutu şeklinde görselleştirilmiştir.

yatıyor olabileceği düşünülmektedir. Tezli yüksek lisans programları açısından ise özellikle Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi müfredatında yer alan konuyla ilgili 4 seçmeli ders ile teknoloji ve dijitalleşmeye en çok önem veren kurumlar arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Turist rehberliği alanında 2021 yılından itibaren açılan üç doktora programının tamamında teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin bulunması COVID-19 sonrasında açılan bu programların teknolojik gelişmelerin etkisinde kaldığı ve müfredatının güncel kaldığı görülmektedir.

Turist rehberliği programlarındaki teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin hem ders sayısı hem de AKTS kredisi bakımından toplam derslere oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bazı programlarda teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin herhangi bir ders bulunmamakta iken bu derslerin tespit edildiği “ön lisans ve lisans programları” içerisinde; program başına toplam AKTS içerisindeki derslerin payının %3-5 arasında olması bu programların teknolojik gelişmelerin ve dijitalleşmenin gerisinde kaldığını açıkça göstermektedir. Turist rehberliği programlarında teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin verildiği lisans ve tezli yüksek lisans programlarında ortalama iki veya üç ders, ön lisans programlarında ise ortalama bir veya iki ders olarak verilmesi programların güncel gelişmelerin oldukça gerisinde kaldığını yansıtmaktadır. Özellikle ön lisans ve lisans programları bakımından değerlendirildiğinde sırasıyla mezuniyet için alınması gereken 120 ve 240 AKTS içerisindeki ders payının oldukça düşük kaldığı görülmektedir. Turist rehberliği alanındaki tüm doktora programlarında ise ortalama üç ders teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkindir. Doktora programlarının teknoloji ve dijitalleşmeye önem veren güncel programlar arasında olduğu öne sürülebilir. Diğer yandan ilgili programların neredeyse tamamındaki dersler “seçmeli” statüsündedir. Son olarak teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin ağırlıklı olarak ön lisansta II. yarıyıl ve lisansta V. yarıyıldan itibaren verilmeye başladığı görülmektedir.

Çalışmanın bulgularına göre teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin dersler programların türüne göre değişmekle birlikte toplam dersler içerisinde oranının oldukça sınırlı kaldığı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda turist rehberliği alanındaki programların teknolojik gelişmelerin ve dijitalleşmenin çok gerisinde olduğu ve çağın gerisinde kalması nedeniyle mesleki açıdan geleceğinin de olumsuz etkileneceği düşünülmektedir.

Teknolojik gelişmeler ışığında dijitalleşmenin istihdam üzerinde başlıca iki etkisi bulunmaktadır. İlki otomasyonun etkisiyle emeğin payının azalması ve işsizliğin artması iken diğeri ise yeni teknolojilerin farklı ürün ve hizmetleri yaratarak yeni meslekleri ortaya çıkarması şeklindedir (Schwab, 2023, s. 45). Bu bağlamda turist rehberliği alanında özellikle COVID-19 sonrasında yaygınlaşan sanal müze, dijital sesli rehberlik, çevrimiçi sanal tur rehberliği ve dijital platformlar aracılığıyla rehber bulma gibi uygulamalar göz önüne alındığında yeni yaklaşımların rehberlik mesleğini ve eğitimini yakından etkileyeceği düşünülmektedir. Bu noktada çağdaş turist rehberliği eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır.

Çalışma kapsamında turist rehberliği eğitimi verilen ilgili yükseköğrenim kurumlarına ve turist rehberliği alanındaki yetkili organlara yönelik olarak birtakım önerilerde bulunulmuştur.

- COVID-19 pandemisiyle ortaya çıkan teknolojik gelişmeler ve yaygınlaşan dijital dönüşüm kapsamında üniversitelerdeki turist rehberliği programlarının müfredatı içerisindeki teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin oranının artırılması gerekmektedir. Bu kapsamda sanal gerçeklik, sanal turizm, yapay zekâ ve robot teknolojileri gibi turist rehberliği mesleğini yakın gelecekte etkileyecek derslerin açılması, sayısının

artırılması ve konuyla ilgili uzmanlığı bulunan kurum ve kişilerin tecrübelerini öğrencilerle paylaşabilecekleri koşulların oluşturulması önem taşımaktadır.

- Teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin derslerin bazıları zorunlu dersler statüsünde olmalıdır. Örneğin Yapay Zekâ, Robot Teknolojileri, Sanal Gerçeklik, Metaverse, Blockchain, Dijital Turizm, Turist Rehberliğinde Güncel Yaklaşımlar vb. dersler zorunlu olmalıdır.
- Turist rehberliği alanındaki programların müfredatı içerisinde bir ders kapsamında uygulamalı “teknoloji laboratuvarlarının” açılması ve öğrencilerin doğrudan teknoloji kullanımını tecrübe edebilecekleri ortamların yaratılması gerekmektedir. Benzer şekilde programların yer aldığı üniversite kurumları turist rehberliği eğitiminde öğrencilerinin kullanımına sunacakları teknolojik uygulama, yazılım ve cihazları tedarik etmelidir.
- Turist rehberliği alanındaki yetkili oda ve birliklerin üniversiteler ile sürekli iş birliği halinde kalarak gerek üniversitelerdeki teknoloji ve dijitalleşmeye ilişkin ders ve laboratuvarlardan turist rehberlerinin yararlanmasını gerekse de turist rehberleri arasında konuyla ilgili uzmanlıkları bulunan rehberlerin üniversitelere davet edilerek öğrencilerle buluşmasını sağlayacak yaklaşımlar sergilemesi önem taşımaktadır. Bu yönüyle üniversite-meslek iş birliği sağlanarak karşılıklı çeşitli uzmanlıklardan yararlanmak mümkündür. Böylece dijital çağın gerektirdiği bilgi ve becerilerin kazanılması sağlanarak akademi ve meslekte çağa uyumlu yetkin ve nitelikli insan kaynağı yaygınlaşacaktır.
- TUREB ve diğer turist rehberleri odaları tarafından rehberlik programlarının bulunduğu üniversiteler ile iş birliği kurularak teknoloji ve dijitalleşmeye yönelik olarak “rehberlikte uzmanlaşma eğitimi” ve “sertifika programları” düzenlenmelidir.

Türkiye’deki turist rehberliği programlarının tamamının müfredatını, teknoloji ve dijitalleşme bağlamında bütüncül bir şekilde ilk kez ele alan bu çalışmanın literatürdeki boşluğun doldurulmasında katkısı olacağı düşünülmektedir. Diğer yandan bu çalışmanın sınırlılıkları arasında yer alan yalnızca devlet üniversitelerindeki programların incelendiği ve nitel araştırma yöntemi olarak doküman analizi tercih edildiğinden dolayı gelecekteki çalışmalarda vakıf üniversiteleri ve yurtdışı programlar farklı konu başlıklarıyla ele alınabilir ve farklı paydaşların (akademisyen veya turist rehberlerinin) yaklaşımlarıyla veya nicel araştırma yöntemiyle çalışmalar yürütülebilir.

Beyan

Makalenin tüm yazarlarının makale sürecine verdikleri katkı eşittir. Yazarların bildirmesi gereken herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Bu çalışma doküman analizi ile yürütülen kavramsal bir çalışma olduğu için Etik Kurul iznine gerek yoktur.

KAYNAKÇA

Ahipaşaoglu, S. (2006). Turizmde Rehberlik. (2. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.

Ap, J., & Wong, K. K. F. (2001). Case Study on Tour Guiding: Professionalism, Issues and Problems. *Tourism Management*, 22(5), 551-563.

Arslantürk, Y. (2016). Mesleki bağlılık: Turist rehberleri üzerine bir inceleme. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 186-207.

- Aydınbaş, G. (2023). Akıllı Turizm (Turizm 4.0) Teknolojileri Üzerine İktisadi Bir Yaklaşım: Türkiye Örneği. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 6(1), 26-44.
- Bilgili, B. (2021). Turist rehberlerinin turizmde dijital dönüşüme yönelik tutumları üzerinde mesleki kaygılarının etkisi. *International Journal of Commerce, Industry and Entrepreneurship Studies*, 1(2), 15-31.
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2). 27-40.
- Brito, L. M. & Carvalho, C. (2021) Reflections on How the COVID-19 Pandemic can Change Tour Guiding. *International Journal of Tour Guiding Research*. 2(1).
- Carvalho, I. (2021). Portuguese tourist guides and the digital age. *International Journal of Tour Guiding Research*, 2(1), 46–62.
- Cetin, G., & Yarcın, S. (2017). The professional relationship between tour guides and tour operators. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 17(4), 345-357.
- Chowdhary, N & Prakash, M. (2022). *Interpretation and Tour Leadership: Principles and Practices of Tour Guiding*. London: Goodfellow Publishers.
- Çapar, G. & Karamustafa, K. (2018). *Turist Rehberliği ve Teknoloji*. Eser, S., Şahin, S. & Çakıcı, A. C. (Ed.). Turist Rehberliği. İçinde ss. 205-219. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çokişler, N. (2021). Müfredatların şekillenmesinde turist rehberliği kurs yönetmeliklerinin payı. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 4(2), 695-710.
- Çokişler, N. (2022a). Turizm Rehberliği Eğitiminde Parçalanmış Yapı Sorunu: Öyküleyici Alanyazın İncelemesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 50, ss. 398-410.
- Çokişler, N. (2022b). Turist Rehberliği Bölümleri İçin Önerilen Müfredatlar: Bir İçerik Analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 664-678.
- Ercan, F. (2022). Teknolojinin Turist Rehberliği Üzerine Etkilerini Konu Alan Ulusal Makalelerin Meta-Sentez Tekniği ile İncelenmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 9 (1), 137-155.
- İşçeli, Z. & Kılıç, G. (2018). Lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren fakültelerin müfredatlarının incelenmesi. *Turist Rehberliği Dergisi*, 1(1), 41-56.
- Kırcı Tekeli, E. (2022). Development of Studies on Tourism Guidance and Technology from Past to Present: A Bibliometric Analysis with Visual Mapping Technique. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 10(4), 2843-2861.
- Lovrentjev, S. (2015). Education of tourist guides: Case of Croatia. *Procedia Economics and Finance*, 23, 555-562.
- ÖSYM Merkezi Yerleştirme ile Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları, (2022). https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2022/YKS/YERLESTIRME/yks_yerlestirme_tablo4_2022.pdf (30 Temmuz 2023).

- ÖSYM Merkezi Yerleştirme İle Öğrenci Alan Yükseköğretim Ön Lisans Programları, (2022). https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2022/YKS/YERLESTIRME/yks_yerlestirme_tablo3_2022.pdf (30 Temmuz 2023).
- Mesleki Yeterlilik Kurumu. (2010). Ulusal Meslek Standardı Profesyonel Turist Rehberi Seviye 5. <https://www.myk.gov.tr/> (31 Temmuz 2023).
- Morgan, H. (2022). Conducting a Qualitative Document Analysis. *The Qualitative Report*, 27(1), 64-77.
- Olalı, H. (1990). Turizm politikası ve planlaması. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.
- Özalkan, S., Özkurt, D. Ş. & Yazıcı Ayyıldız, A. (2022). Turist rehberleri bakış açısıyla dijitalleşme ve robot rehberler. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 10(2), 1415-1435.
- Qiu, H., Li, Q., & Li, C. (2021). How technology facilitates tourism education in COVID-19: Case study of Nankai University. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç. & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4 (1), 227-256.
- Schwab, K. (2023). *Dördüncü Sanayi Devrimi*. (Çev. Zülfü Dicleli). İstanbul: Optimist Kitap.
- Sezgin, E. & Duz, B. (2018) Testing the proposed “GuidePerf” scale for tourism: performances of tour guides in relation to various tour guiding diplomas, *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 23:2, 170-182.
- Topsakal, Y. (2021). Lisansüstü Düzeyde Turist/Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Programların Müfredatlarının İncelenmesi ve Öneriler. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 99-115.
- Turist Rehberleri Odaları Birliği (TUREB). (2023). <https://www.tureb.org.tr/tr/RehberIstatistik/> (31 Temmuz 2023).
- Tütüncü, Ö. (2022). Turizm Lisans Eğitimi Programlarının Kontenjanlarının Değerlendirilmesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 33 (1), 94-105.
- We Are Social Dijital 2023 Global. (31 Temmuz 2023). <https://wearesocial.com/uk/blog/2023/01/digital-2023/>
- Weiler, B. & Black, R. (2014). *Tour Guiding Research: Insights, Issues and Implications*. United Kingdom. Channel View Publications.
- World Federation Of Tourist Guide Associations (WFTGA). (2023). <https://wftga.org/about/> (31 Temmuz 2023).
- Yenipınar, U. & Kardeş, K. (2019). Turizm Rehberliği Bölümleri Müfredat Geliştirme Önerisi. *Journal of Travel and Tourism Research*, (14), 1-26.
- Yetgin, D. & Benligiray, S. (2019) The effect of economic anxiety and occupational burnout levels of tour guides on their occupational commitment, *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 24(4), 333-347.
- Yüksek, G. ve Kalyoncu, M. (2021). Covid-19 Küresel Salgınının Turizm Sektörü Üzerindeki Etkileri, *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel*, 4(1), 85-101.
- Zillinger, M., Jonasson, M., & Adolfsson, P. (2012). Guided tours and tourism. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 12(1), 1-7.

Investigation of the Curriculum of Associate, Undergraduate and Graduate Programs in the Field of Tour Guiding in terms of Technology and Digitalization

Muhammed KAVAK

Anadolu University, Faculty of Tourism, Eskişehir/Türkiye

Oktay EMİR

Anadolu University, Open Education Faculty, Eskişehir/Türkiye

Extended Summary

In a period when the internet speed is increasing, virtual reality, artificial intelligence and robotics technologies are becoming widespread, and climate change is affecting travel, tour guiding programs and the profession need to adopt to digitalization in order to maintain the attractiveness of the programs and the existence of the profession. In this context, it is thought that "adding courses on the use of new technologies to the curriculum and including courses on the change in new generation tourist demands in the digital age are important for the sustainability of this profession" (Bilgili, 2021, p. 29). In the face of changing tourist demands and needs with the impact of digitalization, it should also be taken into consideration that the training of guides should be given importance in order to better represent their countries (Lovrentjev, 2015). "It is time for tour guides to move on and embrace technology and acquire the necessary skills to use this technology for delivering superior experiences" (Chowdhary & Prakash, 2022, p. 20).

In the light of technological developments, digitalization has two main effects on employment. The first one is the decrease in the share of labor and increase in unemployment due to the effect of automation, while the other is that new technologies create new professions by creating different products and services (Schwab, 2023, p. 45). In this context, considering the applications such as virtual museum, digital audio guidance, online virtual tour guiding and finding a guide through digital platforms, which have become widespread in the field of tour guiding, especially after COVID-19, it is thought that new approaches will closely affect the guiding profession and education. At this point, the importance of contemporary tour guiding education emerges.

The tourist guiding profession in Türkiye has always been a regulated and controlled field, starting with the Ottoman-era regulation in 1890 and extending to today's professional law numbered 6326. The education dimension of this profession, which is legally supervised due to its importance in terms of promoting the country, needs to be revised in line with the changing tourist demands and needs due to the impact of technology and digitalization.

Türkiye is the first and only country to offer higher education in the field of tour guiding at five different levels: associate, undergraduate, thesis, non-thesis and doctoral programs. The courses related to technology and digitalization should inevitably be included in the curriculum in terms of planning the tour guiding education given at the university level since 1990 according to the needs of the digital age.

The aim of this study is to examine the curricula of associate, undergraduate and graduate programs in the field of tourist guiding with a holistic approach in terms of technology and digitalization in terms of content. For this purpose, the current status of courses on technology and digitalization in the curricula of 36 tour guiding undergraduate programs, 23 associate degree programs, 10 non-thesis and 22 thesis master's programs and 3 doctoral

programs in state universities in Türkiye was revealed. Within the scope of the study, a list of courses related to technology and digitalization among the courses in the curricula of the relevant programs on the official web pages of public universities was created. Document analysis, a qualitative research method, was used to examine the content of the existing programs. Through content analysis, the lessons were categorized under 5 themes. These were identified as Current Approaches in Tour Guiding, Social Media, Digital Literacy, E-Commerce and Technology Use and Digitalization in Tour Guiding. Relevant lessons in a total of 94 different programs were visualized with word clouds. According to the findings of the study, although the proportion of courses on technology and digitalization varies according to the type of programs, it is quite limited in total courses.

The fact that the courses related to technology and digitalization in tour guiding programs are given as two or three courses on average in undergraduate and master's programs with thesis, and as one or two courses on average in associate degree programs reflects that the programs are far behind the current developments. Especially when evaluated in terms of associate degree and bachelor's degree programs, it is seen that the share of courses in the 120 and 240 ECTS required for graduation, respectively, remains quite low. In all doctoral programs in the field of tour guiding, three courses on average are related to technology and digitalization. It can be argued that doctoral programs are among the current programs that attach importance to technology and digitalization. On the other hand, the courses in almost all of the relevant programs have "elective" status. Finally, it is seen that courses on technology and digitalization are mainly offered in the second semester of associate's degree programs and in the fifth semester of bachelor's degree programs.

According to the findings of the study, although the courses related to technology and digitalization vary according to the type of programs, it has been revealed that the proportion of courses in total courses is very limited. In this context, it is thought that the programs in the field of tour guiding are far behind technological developments and digitalization and that their professional future will be negatively affected due to being behind the times.

Among the programs examined, especially the curricula of the associate degree and non-thesis master's programs are the programs with the least number of courses in terms of technology and digitalization. It is thought that this may be due to the fact that within the framework of the "Regulation on Interpreter-Guide Courses and Interpreter-Guide Regulations" published in 1971, the curricula of first associate degree programs and then non-thesis master's programs were determined within the framework of this old regulation (Çokişler, 2021, p. 709). In terms of master's programs with thesis, especially Nevşehir Hacı Bektaş Veli University and Ondokuz Mayıs University are among the institutions that attach the most importance to technology and digitalization with 4 elective courses in their curricula. The presence of courses on technology and digitalization in all three doctoral programs opened in the field of tour guiding since 2021 shows that these programs opened after COVID-19 have been influenced by technological developments and their curricula have remained up-to-date.

It is thought that this study, which deals with the curriculum of all tour guiding programs in Türkiye for the first time in a holistic manner in the context of technology and digitalization, will contribute to filling the gap in the literature.